

2. VYSTUPOVÁNÍ VEŘEJNOSTI PŘI JEDNÁNÍ ZASTUPITELSTVA

Druhé číslo Desatera otevřené obce přináší téma, kterým je vystupování veřejnosti na jednání zastupitelstva. Seznámíme vás s úskalími tohoto tématu a nabídneme jejich možná řešení.

V r. 1990–1991 se formulovalo nové obecní zřízení. Vznikly obecní „parlamenty“ – zastupitelstva, z jejichž středu se vytváří místní „vláda“ – rada a místní „premiér“ – starosta.

Zastupitelstvo má proporcčně vyjádřit různé politické zájmy v obci, rada a starosta pak představují nejsilnější politický proud.

Demokracie je definována jako rozhodování většiny při ochraně práv menšiny (Čl. 6 Ústavy: *Politická rozhodnutí vycházejí z vůle většiny vyjádřené svobodným hlasováním. Rozhodování většiny dbá ochrany menšin.*)

Na úrovni obcí se ochrana politické menšiny má zajišťovat zejména možnost menšinových zastupitelů sledovat „zblízka“ rozhodování většiny, vznášet dotazy, námítky, získávat informace.

Důležitou zárukou je též veřejné jednání zastupitelstva.

Co se občas nedodrhuje?

Zvykovým vývojem, ovšem v rozporu se zněním zákona o obcích, se časem rozvinula chybná praxe, kdy se občanům obce na jednání zastupitelstva neumožňuje přihlásit se do rozpravy při projednávání jednotlivých bodů, a povoluje se jim promluvit pouze v jednom souhrnném bodu, označovaném často jako „diskuse“, který bývá

často zařazen až na konci jednání, tedy po projednání ostatních bodů.

Nežádka se dokonce právo vystoupit občanům odepírá zcela.

Po vzniku krajů v r. 2000 se stejná praxe zavedla i při jednání zastupitelstev krajů.

Jak to má být správně:

Občané obce (a vlastníci nemovitostí v obci) však mají právo přihlásit se ke KAŽDÉMU bodu v průběhu jednání a sdělit svůj názor.

Podle § 16 odst. 2 písm. c) zákona o obcích má občan obce, který dosáhl věku 18 let, *„právo vyjadřovat na zasedání zastupitelstva obce v souladu s jednacím řádem svá stanoviska k projednávaným věcem.“*

Zní to, jakoby stačilo, že dostane slovo v jednom souhrnném bodě na konci jednání, zejména když se to stanoví v přijatém jednacím řádu.

Takový výklad by ale byl mylný. Obec totiž podléhá některým obecným právním zásadám, například smí konat jen to, co je výslovně v zákoně uvedeno, a nesmí zákonné mantinely vykládat tak, že se zúží prostor pro občany.

(Čl. 2 odst. 2 Ústavy: *„Státní moc...“*)

Ize ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon.“)

Jednací řád tedy nemůže zakázat občanům přihlásit se a vystoupit ke každému bodu na programu jednání, a i když to obsahuje, není to platné ustanovení.

Právo vystoupit má totiž občan přímo ze zákona. Tuto možnost musí mít dříve, než se přijme závěrečné usnesení, resp. dříve, než je věc definitivně vyřízena (zákon hovoří o „projednávané věci“ a nikoli o „věci projednané“).

Jednací řád tedy smí upravit jen některé organizační podrobnosti, může přiměřeným způsobem vystoupení občanů „usměrnit“, nemůže jej však zcela vyloučit či stanovit taková omezení, která by jeho výkon *de facto* znemožnila (např. nelze omezit délku vystoupení občana pouze na 30 vteřin).

Jednací řád tak může například stanovit okamžik (v rámci bodu) pro vystoupení občanů, způsob udělování slova, přihlašování do diskuse, pořadí vystupujících, časový rozsah vystoupení, počet vystoupení konkrétního občana, podmínky pro odejmutí slova, nehovoří-li k projednávané věci.

Občané mají právo vystoupit i k bodu návrhu programu jednání. Pokud však předloží doplňující

návrh, musel by si jej přisvojit některý ze zastupitelů, aby se o něm mohlo hlasovat.

Co tedy nelze:

Nelze například pouze zařadit bod č. 1 programu – stanoviska občanů k projednávaným věcem), pokud v rámci dalšího projednání jednotlivých bodů již občanovi možnost vyjádřit stanovisko není dána.

Nelze též stanovit, že se povolí jen tři vystoupení z řad občanů (ta by mohli vyčerpat předem domluvené občané, a na jiné by se již nedostalo).

Jak se vyrovnat s obtížemi:

V životě obcí mohou nastat situace, kdy z různých, více či méně legitimních a rozumných důvodů vznikne značný zájem o projednání určité věci. Mechanické uplatnění výše popsaných povinností by mohlo způsobit, že zastupitelstvo v rozumném čase vůbec nedospěje k rozhodnutí.

Ani v takovém případě však nelze uvedené právo šmahem zrušit, je nutno k věci přistoupit jednak s promyšleným postupem, jednak přijmout jen taková omezení, která jsou přiměřená k účelu, tedy k možnosti zastupitelstva dobrat se rozhodnutí.

Vedení obce je povinno předvídat (znát život v obci), že k určitému bodu bude chtít promluvit mimořádný počet občanů. Pak je třeba jednak předem pro takový bod stanovit delší čas, například i několik hodin, svolat mimořádné jednání na den volna apod.

Dále je třeba aktivně vstoupit do

kontaktu se skupinami občanů, které chtějí vystoupit, a vysondovat, jaký asi bude rozsah a počet vystoupení. Pokud zjevně zájem překročí reálné možnosti jednání zastupitelstva, tj. diskuse by měla trvat mnoho hodin, pokračovat přes půlnoc atd., lze doporučit předem avizovat, že v takovém případě bude jednání přerušeno a bude pokračovat v příštích dnech.

V případě, kdy ani takové opatření není možné (například je nutno přijmou usnesení do několika dnů, bude přiměřené, když se předem, usnesením zastupitelstva, stanoví časový rozsah věnovaný tomuto bodu, například 3 až 5 hodin.

Na toto rozhodnutí lze navázat dalším ad hoc rozhodnutím zastupitelstva, které předem stanoví mechanismus, jak se ke slovu (pravděpodobně) dostanou zastupci všech zájmových skupin.

Lze například přijmout pravidlo, že předsedající vyzve jednotlivé skupiny (například občané dotčení určitým záměrem, občané, kterých se to nedotýká přímo, občanské sdružení, které vzniklo na ochranu práv určité skupiny apod.), aby si mezi sebou určily mluvčího, případně malý počet mluvčích, kterým se umožní vystoupit se shrnujícím stanoviskem s delší dobou na vystoupení, než mají ostatní „běžní“ vystupující, případně též s možností vystoupit ještě dvakrát v reakci na ostatní příspěvky.

Pořadí vystoupení pak lze určit náhodně, losovat apod. Spolu s omezením doby a počtu vystoupení tak lze celkově dosáhnout, že budou slyšeny všechny názory, předneseny všechny argumenty,

a případná námitka, že někdo v tomto režimu nedostal slovo, ačkoliv formálně takové právo má, by těžko uspěla.

Základní zásady správného zvládnutí neobvyklé situace tedy jsou:

1. předvídavost a dobré informace o tom, co se chystá,
2. připravenost, klid a postup bez emocí, osočování a konfliktního pojetí,
3. připravená procedurální pravidla, která zajistí přiměřenou možnost vystoupit všem zájmovým skupinám, a také možnost projednat věc v rozumném čase,
4. předjednat či alespoň seznámit s touto procedurou nejaktivnější občany předem, předjednat pravidla se zastupiteli.

Zpětná vazba:

Přivítáme, když nám napíšete, jaké máte zkušenosti s podobnými situacemi, co se vám osvědčilo.

Napište nám, s čím z našeho doporučení případně nesouhlasíte.

info@otevrete.cz